«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

“Հաստատում եմ”

Բուհի ռեկտոր

_____ Խաչատրյան Գ.Կ.

“____” _____ 2015թ.

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»

ՊՈԱԿ-ՈՒՄ

ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Ընդունված է գիտական խորհրդի նիստում

Արձանագրություն թիվ _1___

“_30___” _____01_____ 2015թ.

ՎԱՆԱՁՈՐ- 2015

Ժամանակակից աշխարհում հասարակության և տնտեսության զարգացման կարևոր գործոններից է գիտական և գիտատեխնիկական, այդ թվում ինովացիոն գործունեությունը: Գիտությունն է այն ներուժը, որը հնարավորություն է տալիս կարճ ժամանակահատվածում լուծելու մրցունակ տնտեսության կայացման խնդիրը: Գիտատար արտադրությունն է տնտեսության փաստացի և արագընթաց զարգացող հատվածը՝ մեծապես ազդելով նրա մյուս ճյուղերի վրա:

1. Գիտության ոլորտի ներկա վիճակը

ՎՊՀ-ում գիտությունը՝ որպես երկրի բուհի կրթության, մշակույթի և հասարակության առաջընթացի կարևորագույն գործոն, գտնվել է ուշադրության ներքո: ՎՊՀ-ն ունի անհրաժեշտ գիտական ներուժ՝ դոկտորներ, պրոֆեսորներ, գիտությունների թեկնածուներ, դոցենտներ՝ շուրջ 263 (69 ժամավճարով) մարդ: Զգալի չափով ձևավորվել է այդ ոլորտի օրենսդրական և նորմատիվ իրավական դաշտը: Գիտության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական սկզբունքները ձևակերպվել են «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքում (ընդունվել է 2000 թ. դեկտեմբերին), Հայաստանի Հանրապետությունում գիտության զարգացման հայեցակարգում (ՀՀ կառավարության կողմից հավանության է արժանացել 2001 թ. ապրիլին), սակայն հիմնարար բարեփոխումների իրականացումն անհարկի ձգձգվեց, ինչը հանգեցրեց նրան, որ կուտակվել են բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք առաջնահերթ լուծումներ են պահանջում:

Գիտական ներուժի վերարտադրությանը ծառայող քաղաքականության բացակայությունը հանգեցնում է Համալսարանում գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի երիտասարդացման անբավարար մակարդակին: Օրախնդիր է դարձել որակյալ գիտական կադրերի, առաջին հերթին երիտասարդների արտահոսքը գիտության ոլորտից: Գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ծրագրերի խիստ անբավարար ծավալները վտանգավոր սահմանագծի են մոտեցրել ինչպես գիտական դպրոցների պահպանումն ու զարգացումը, այնպես էլ որակյալ գիտամանկավարժական կազմի ապահովման հարցը:

Միջազգային գիտական և գիտատեխնիկական համագործակցությունը անբավարար է կազմակերպված. որոշակի և հաստեագրված քայլեր չեն կատարվում գիտական հեռանկարային ուղղությունները արտերկրի նմանօրինակ ուղղությունների հետ ինտեգրելու գործում, անուշադրության են մատնված գիտական արդյունքի ապրանքայնացման և դրա իրացման հարցերը: Բացասական երևույթներից են նաև ժամանակակից գիտատեխնիկական բազայի բացակայությունը, գիտության և կրթության ինտեգրման անբավարար մակարդակը, գիտության ֆինանսավորման չնչին ծավալները և դրա ցածր արդյունավետությունը:

Գիտության ոլորտի ներկա վիճակը օրվա հրամայական է դարձրել արդյունավետ գործող արդիական գիտակրթական համակարգի ձևավորումը: Գիտության ոլորտի բարեփոխումների ռազմավարությունը բուհի ղեկավարման բոլոր օղակներից

պահանջում է համակարգված կառուցողական գործունեություն:

2. Գիտության ոլորտում առկա խնդիրների առաջնահերթ լուծումները

Գիտական ոլորտի բարեփոխումները պետք է ընթանան մի կողմից՝ գիտական համակարգի կառավարման արդյունավետության բարձրացման և ենթակառուցվածքների արդիականացման ու կատարելագործման, մյուս կողմից՝ ըստ գիտության գերակա ուղղությունների ամբիոններում աշխատանքների նորովի կազմակերպման, գիտական կադրերի նպատակային պատրաստման և տեղաբաշխման, նրանց աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ: Գիտության ոլորտի բարեփոխումների բարդ և բազմակողմ խնդրի մանրամասնեցված ծրագրավորումը և իրականացվող միջոցառումների ու գործիքակազմերի մշակումն ու օգտագործումը կպահանջի այդ գործընթացների բարձրորակ կառավարում՝ ոլորտի առանձնահատկություններին համապատասխան մոտեցումների կիրառությամբ և բարձր մասնագիտական կարողություններ ունեցող կադրերի օգտագործմամբ:

Դրա համար առաջնահերթ անհրաժեշտ է՝

· զգալիորեն ավելացնել գիտության ֆինանսավորման ծավալները, հստակեցնել ֆինանսավորման ձևերն ու գործիքների կազմը, բարձրացնել ֆինանսավորման արդյունավետությունը,

· բարձրացնել ամբիոնների գիտական գործունեության արդյունավետությունը,

· ապահովել գիտական ներուժի արդյունավետ, նպատակային վերարտադրությունը,

· արդիականացնել, որոշ դեպքերում նաև ստեղծել գիտության ոլորտի նոր ենթակառուցվածքներ, նյութատեխնիկական բազա, ապահովել գիտնականներին լիարժեք գիտական տեղեկատվությամբ,

· ստեղծել գիտության ոլորտի գիտական անկախ փորձաքննության համակարգ,

· հստակեցնել գիտության գերակա ուղղությունները,

· ապահովել գիտության և կրթության ինտեգրումը,

· նպաստել գիտական արդյունքի ապրանքայնացմանն ու դուրսբերմանը ներքին և արտաքին շուկա:

Ա. Գիտության ֆինանսավորման ծավալների ավելացում, ձևերի հստակեցում, ֆինանսավորման արդյունավետության բարձրացում

Գիտության ֆինանսավորման ծավալների ավելացումը սերտորեն կապված է ծախսային ծրագրում ներառված, հայեցակարգային դրույթներից բխող համապատասխան ծրագրերի իրագործման հետ:

Անհրաժեշտ է նաև օրենսդրորեն ամրագրել և իրականացնել համաֆինանսավորման սկզբունքը, ինչը հնարավորություն կընձեռի համադրելու և

կանոնակարգելու լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների ներգրավումը գիտության ոլորտ:

Անհրաժեշտ է մշակել նաև գիտական ծրագրերի և թեմաների ֆինանսավորման այնպիսի գործիքակազմերի, որով կբացառվի համալսարանի կողմից տրվող առանց այն էլ սուղ միջոցների փոշիացումը: Պահպանելով ֆինանսավորման բազմաձևությունը՝ այն պետք է իրականացվի բացառապես մրցութային կարգով, ծրագրային հիմնավորման սկզբունքով և հաստեագրված: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է կատարելագործել գիտական և գիտատեխնիկական գործունեությանն ուղղված ֆինանսավորման ձևերը, հստակեցնել դրանց չափանիշները և մեխանիզմները՝ ապահովելով համապատասխան չափորոշիչներով միջոցների հաստեագրված հատկացումը, պատասխանատվության սահմանումը:

· Բազային ֆինանսավորումը պետք է իրականացվի գիտակրթական ենթակառուցվածքների պահպանման և զարգացման նպատակով, ինչպես նաև առանձին եզակի և կոլեկտիվ օգտագործման բնույթ ունեցող սարքավորումների ձեռքբերման համար՝ ըստ գիտության գերակա ուղղությունների:

· Համալսարանի նպատակային ծրագրային ֆինանսավորումը պետք է իրականացվի ռազմավարական ծրագրերի շրջանակներում, գիտական և գիտատեխնիկական հիմնավորմամբ հետազոտական ծրագրերի ձևով: Նպատակային ծրագրային ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերը պետք է առավելապես կիրառական բնույթի լինեն և առաջադրվեն համապատասխան ամբիոնների կողմից:

· Պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորումը պետք է վերածվի իրական շնորհային համակարգի: Այն կոչված է գիտության գերակա ուղղությունների շրջանակներում ապահովելու առանձին արդիական հետաքրքրություն ներկայացնող խնդիրների լուծումը, որոնք կարող են հանգեցնել նոր գիտական հետազոտությունների կամ գիտատեխնիկական մշակումների:

Բ. Ամբիոնների գործունեության արդյունավետության բարձրացում

Ամբիոնների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը հնարավոր է միայն դրանցից յուրաքանչյուրի աշխատանքը նպատակաուղղելով գիտության՝ վերը նշված հիմնական գործառույթներից որևէ մեկի հաստեագրված կատարմանը: Ամբիոնը բազային ֆինանսավորում կստանա հաստեագրված գործառույթը կատարելու համար:

Գ. Գիտական ներուժի վերարտադրության ապահովում

Գիտական ներուժի վերարտադրությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է կարճ ժամկետում իրականացնել գիտական ներուժի վերլուծություն, գիտական կադրերի պահանջարկի ուսումնասիրում և գնահատում: Գիտական ներուժի հաշվառման և արդյունավետ օգտագործման նպատակով անհրաժեշտ է ստեղծել տվյալների բանկ՝ դրանում ներառելով նաև արտերկրում գործող հայ գիտնականների տվյալները: Միաժամանակ անհրաժեշտ է մշակել գիտական ներուժի զարգացման ծրագիր, որը առաջնահերթ պետք է ուղղված լինի գիտական կադրերի երիտասարդացմանը:

Դ. Նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման անհրաժեշտությունը

Գիտության ոլորտում ենթակառուցվածքի, նյութատեխնիկական բազայի արդիականացումը ենթադրում է առկա նյութատեխնիկական բազայի, այդ թվում՝ թանկարժեք և բացառիկ սարքավորումների գույքագրում՝ առաջիկայում մշակելով և իրականացնելով նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման նպատակային ծրագիր:

Միաժամանակ անհրաժեշտ է գրադարանային համակարգ՝ գրադարանային սպասարկման նոր տեխնոլոգիաների ներդրմամբ: Անհրաժեշտ է արդյունավետ օգտագործել և զարգացնել միասնական գիտատեղեկատվական ցանցը, ապահովել վերջինիս կապը միջազգային ցանցի հետ, վերափոխել գիտահրատարակչական գործունեությունը:

Ե. Գիտական փորձաքննության անկախ համակարգի ստեղծում

Կարևոր խնդիր է փորձագիտական անկախ և մշտական գործող համակարգի ձևավորումը, ինչպես և արդյունավետ գործունեության ապահովումը: Անհրաժեշտության դեպքում դրանում պետք է ընդգրկվեն նաև այլ բուհերի փորձագետներ: Այդ համակարգի արդյունավետությունը ապահովելու համար անհրաժեշտ է մշակել, սահմանված կարգով հաստատել ու անվերապահորեն կիրառել գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության գնահատման համապատասխան չափանիշներ:

Զ. Գիտության և տեխնոլոգիաների գերակա ուղղությունների հստակեցում

Գիտական հետազոտությունների գերակայությունները որոշելիս պետք է ելնել՝

- պետության համար կարևորագույն նշանակություն ունեցող ռազմավարական խնդիրներից,
- միջազգայնորեն հեռանկարային հետազոտական խնդիրներից,
- տվյալ ուղղությամբ գիտական դպրոցի առկայությունից,
- համալսարանի ռազմավարությունից:

Հայագիտությունը՝ որպես պետության համար ռազմավարական կարևոր նշանակություն ունեցող բնագավառ, պետք է իր առաջնահերթ տեղն ունենա գերակայությունների ցանկում:

Գիտական գերակա ուղղությունների սահմանումը պետք է լինի առավելագույնս որոշակի և պետք է համապատասխանի թվարկված չափանիշներից մի քանիսին միաժամանակ կամ գոնե մեկին:

Անհրաժեշտ է մշակել նաև գիտության և տեխնոլոգիաների գերակայություններին համապատասխան իրականացվող գիտական ծրագրերի և թեմաների առաջնային ֆինանսավորման գործիքակազմ:

Է. Գիտության և կրթության ինտեգրում

Գիտության և կրթության ինտեգրումը անհրաժեշտ է կրթությունը մրցունակ և գրավիչ դարձնելու, գիտության վերարտադրությունը և զարգացումը ապահովելու համար: Գիտության և կրթության ինտեգրումը ապահովելու համար անհրաժեշտ է մշակել գիտության և կրթության ինտեգրման ծրագիր, որում անհրաժեշտ է տեղ տալ ուսանողների՝ պայմանագրային հիմունքներով պրակտիկայի կազմակերպմանը ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտներում:

Ը. Գիտական արդյունքի ապրանքայնացում և դուրսբերում շուկա

Առաջնահերթ խնդիր է գիտական արդյունքի ապրանքայնացումը և ընդհանուր առմամբ ներդրումային համակարգի ձևավորումն ու արդյունավետ գործունեությունը: Անհրաժեշտ է հասնել նրան, որ գիտական արդյունքները որպես ապրանք դուրս բերվեն ներքին և արտաքին շուկա: Ըստ էության՝ անհրաժեշտ է իրականացնել գիտական արդյունքների (այդ թվում՝ տեխնոլոգիաների) ապրանքային ձևերի սահմանում:

Նշված բարեփոխումների իրականացման համար անհրաժեշտ է օրենսդրական նորմատիվ իրավական դաշտի համապատասխան կարգավորում: Գիտության առաջընթաց զարգացումն ապահովելու նպատակով նշված բարեփոխումներին զուգահեռ անհրաժեշտ է մշակել ՎՊՀ-ում գիտության զարգացման ռազմավարական ծրագիր: